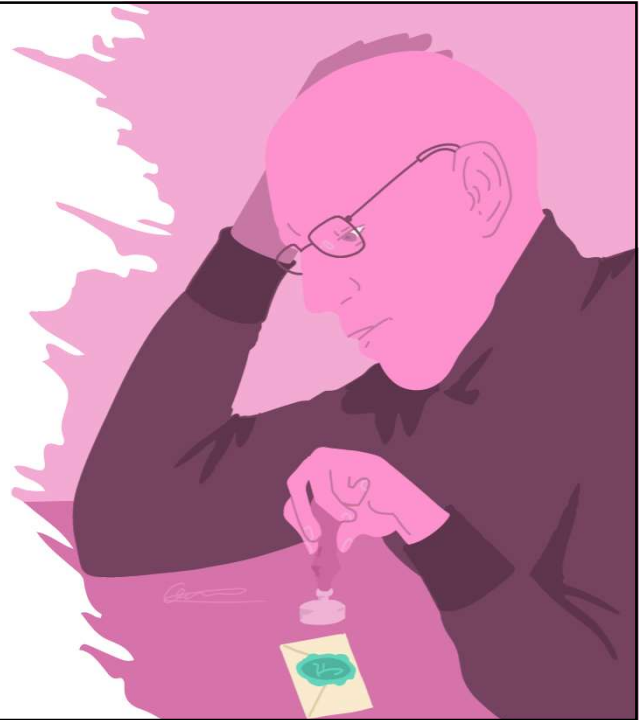

Foucault taal en macht -1

Petra Bolhuis
Maieutiek.nl

1

Foucault 1926-1984

- Michel Foucault was filosoof, maar studeerde ook geschiedenis en psychopathologie. Hij werd bekend als politiek activist en was openlijk homoseksueel in de jaren 70 en 80 en overleed aan aids.
- Zijn thema's zijn macht, taal en waarheid
- Termen: disciplineren, bio politiek, discours, geproduceerd subject en zelfbeheer.
- Men plaatst hem in het structuralisme en poststructuralisme, hoewel hij dat zelf afwees. Nu wordt hij voornamelijk als postmoderne denker aangeduid.

2

Narratief, paradigma en discours

- De invloed van taal kun je bekijken vanuit het concept kennis en waarheid
- De invloed van taal kun je ook bekijken vanuit de menselijke zelfervaring.
- *Narratief* gaat over existentie en zelfervaring: vanuit het *nu* begrijpen we wie we zijn en waar we vandaag komen en waar het perspectief gevonden kan worden. Dat gieten we in een samenhangend verhaal.
- *Paradigma* gaat over waarheid en kennis: hoe funderen we kennis en vooruitgang van kennis. Welke methodes zijn toegestaan en wanneer heeft iemand recht van spreken over een onderwerp.

Discours

Foucault gebruikt beide elementen in het begrip *discours* dat meestal onvertaald wordt gelaten.

Eenzijds gaat het over kennis en waarheid: Het discours bepaalt wat kennis is en hoe die kennis geuit en gebruikt kan worden en hoe daarbij beslist wordt over waarheid. Voorbeelden: Het medische discours bepaalt wat als 'ziekte' wordt gezien. Het juridische discours bepaalt wat als 'misdaad' wordt erkend. Discours is hier ook de instituties, disciplines, normen en machtsstructuren zelf.

Anderzijds is discours ook de invloed (macht) van sociale structuren op onze zelfkennis en het oordeel over onszelf en elkaar. Voorbeelden:

Macht: wie mag spreken en met welk gezag?,

Instituties: wie zijn wij binnen de instituties en hoe vormen deze ons?
Voorbeelden: school, opvoeding en rechtssysteem.

Geproduceerd subject: wij worden gevormd door discoursen, je 'herkent jezelf' binnen een bepaald discours als een specifiek soort patiënt, student of burger.

Uit *De orde van het spreken*

De inauguratie van Foucault maakt in de tekst helder wat hij bedoelt, maar hij laat het ook zien in de gebeurtenis zelf:

Hij zegt: “Liever was ik achterin blijven staan”. Maar dat is én waar en niet waar. Immers hij wil promoveren, maar de promotie is ook een machtsdiscours én het geeft hem macht. Niet dat hij fysiek gedwongen wordt maar de taaldaad van de promotie laat mooi zien hoe het verschilt van een lintje of een prijsuitreiking en hoe degene die promoveert daar zelf niet over gaat. Ook al heeft hij het gewild dat heeft ook te maken met dat dit de manier is waarop het gaat en de gevolgen zijn (bijna) onomkeerbaar. Hij is nu meer dan ooit op de toppen van zijn vrijheid en kunnen ook meer dan hiervoor een geproduceerd subject.

Taal en macht, wat is macht?

In *De wil tot weten* (Foucault, 1976) geeft Michel Foucault vooral door middel van negaties aan hoe macht begrepen kan worden.

Hij zegt: ‘ De macht is niet iets dat men verwerft, afdwingt, verdeelt, niet iets dat men behoudt of verliest; de macht wordt vanuit ontelbare punten en in een spel van ongelijke en veranderlijke relaties uitgeoefend. (...)’ De machtsverhoudingen staan ten opzichte van andere typen relaties (economische processen, kennisverhoudingen, seksuele relaties) niet in een positie van uitwendigheid, maar zijn daaraan immanent; zij zijn enerzijds de directe uitwerkingen van de delingen, ongelijkheden en onevenwichtigheden die zich daarin voordoen, en anderzijds zijn zij de interne voorwaarden voor deze differentiaties; de machtsverhoudingen vormen geen bovenbouw, die enkel een verbiedende of bevestigende rol speelt; ze hebben overal waar ze werkzaam zijn een direct produktieve rol.’ (Foucault, 1976: 95)

Waar is macht?

Foucault stelt dat macht weliswaar overal aanwezig is, maar dat er bepaalde richtingen te ontwaren zijn in de bewegingen die zich binnen deze grondstructuur afspelen.

'De macht komt van onderen(..) Beter is het ervan uit te gaan dat de veelvoudige krachtsverhoudingen die in de produktie-apparaten, de gezinnen, kleine groepen en de instellingen ontstaan en werkzaam zijn, als de basis dienen van verreikende splitsingen die heel het maatschappelijke lichaam doorsnijden. Deze vormen zo een algehele krachtlijn die dwars door de lokale confrontaties heenloopt en ze weer met elkaar verbindt. Uiteraard bewerkstelligen ze omgekeerd in deze nieuwe indelingen aanpassingen, homogenisaties, seriële ordeningen en convergenties. De grote systemen van heerschappij zijn hegemonie-effecten die door de intensiteit van al deze confrontaties voortdurend worden versterkt.' (Foucault, 1976: 95)

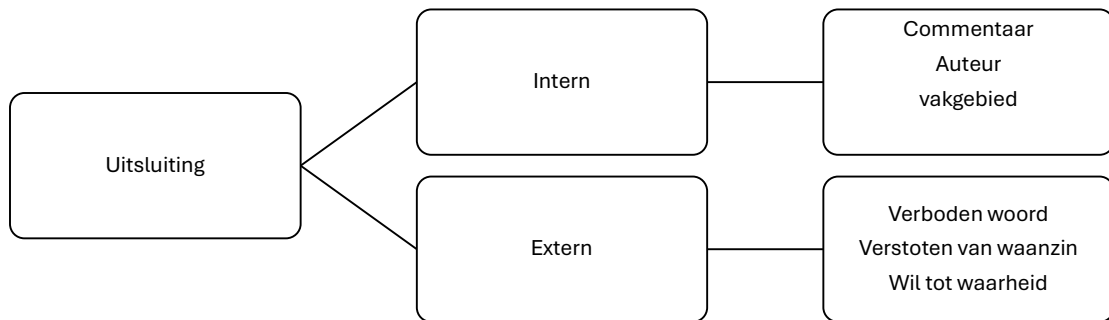
Wat is spreken(discours)?

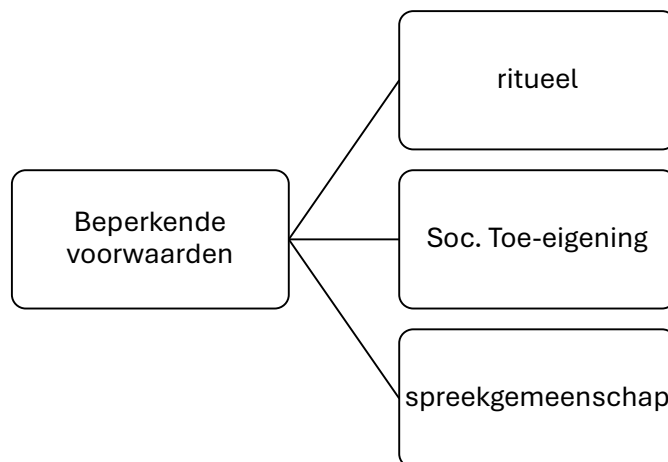
Discours en specifiek het spreken van mensen is bij Foucault een slagveld én het vormt de middelen waarop wij ons op dat slagveld bedienen

'(...) het spreken -de psychoanalyse heeft het ons laten zien -toont (of verbergt) niet zomaar het verlangen; en -de geschiedenis leert ons dit onophoudelijk- het spreken vormt niet zomaar een vertaling van de strijd of van de stelsels van overheersing, maar het is hetgeen waarvoor en waarmee wij strijden, het is de macht waarvan wij ons meester trachten te maken.' (Foucault, 1970: 38)

Uitsluiting

Beperkende voorwaarden

Weglaten van de werkelijkheid

